

FİZİKSEL İSTİSMAR

83.

BÖLÜM

Merve CANLI¹

GİRİŞ

Çocuk istismarı, bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, çocuğun sağlığını, fiziksel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen ya da kısıtlayan, toplumsal kurallara göre ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da zarar verici olarak nitelendirilen her türlü eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (1,2). İhmalden sonra en fazla karşılaşılan istismar tipi fiziksel istismardır. Fiziksel istismar, yetişkinler tarafından çocuk ya da gencin sağlığına zarar verecek şekilde “kaza dışı” örselenmesi, yaralanması ya da fiziksel bir hasara uğramasıdır (2-4). Fiziksel istismar, geri dönüşü olan ya da olmayan ciddi fiziksel ve ruhsal sorunlara yol açabilir (5). Çocuğa hasar, bir nesneyle veya elle vurularak, sarsılarak, itilerek, zehirleyerek, ısırılarak ya da yakılarak verilmiş olabilir. Kültürler arası fiziksel istismarın algılanışında büyük farklılıklar vardır. Batı toplumlarında çocuğun hafifçe itilmesi istismar olarak algılanabilirken, bazı toplumlarda ağzına biber sürmek, kulak çekmek, hafifçe vurmak terbiyenin bir parçası ve normal görülebilir. Fiziksel istismar, yaralanma ile sonuçlanan hasarın yerine göre (deri ve yüzeyel doku, iskelet, kafa, iç organlar) sınıflandırılabilir (4).

TARİHÇE

Çocuk istismarı insanlık tarihi boyunca hemen hemen her kültürde olsa da, ilk kez 1860 yılında, Adli Tıp Profesörü olan Ambres Tardieu tarafından tıbbi bir terim olarak tanımlanmıştır (6). Tardieu, dövülerek öldürülen otuz iki çocukta tespit

ettiği otopsi bulgularını derleyerek, çocuklarda ilk kez fiziksel ve cinsel istismara değinmiştir (7). John Caffey 1946 yılında subdural hematoma, intraoküler kanama ve uzun kemik kırıkları ile başvuran altı bebekle ilgili yazısını yayımlamış ancak travmanın kaynağı hakkında yorum yapılmamıştır (8). Kempe’nin 1962’de “Hırpalanmış Çocuk Sendromu”nu tanımlaması bir dönüm noktası olmuştur (9). Caffey, 1974 yılında sallama epizodlarının subdural kanamaya neden olduğunu göstermiş ve “Sallanmış Çocuk Sendromu” terimini literatüre kazandırmıştır (10).

Atatürk’ün de imzaladığı, 1924 “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi”, her türlü istismara karşı çocuğun korunmasından söz edilen uluslararası ilk bildirgedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1959 yılında yetmiş sekiz ülkenin temsilcisinin katıldığı genel oturumda Çocuk Hakları Sözleşmesi kabul edilmiştir; 1990’da Türkiye tarafından imzalanmış, 1995 yılında da ülkemizde yürürlüğe girmiştir (11). Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 19. maddesine göre, çocuğun bakımından sorumlu olanlar, haklarını çocuklara zarar verecek şekilde kullanamazlar ve devlet çocuğu, her türlü kötü muameleden korumak, istismarı önlemek, kötü muameleye maruz kalan çocukların tedavisi için sosyal programlar hazırlamakla yükümlüdür (12). Çocuk istismarı son yıllarda Türkiye’de yaygın bir toplumsal sorun olarak algılanmaya başlamıştır. Tıp doktoru, psikolog, hukukçu ve gönüllülerce kurulan Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği (ÇİKORED) konuyla ilgili Türkiye’de kurulan ilk sivil toplum örgütü olup hâlen

¹ Uzman Doktor, SBÜ. Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, mervearicanli@gmail.com ORCID iD: 0000-0002-1843-3539

cezanın cezalandırma ya da terbiye etme yöntemi olarak algılanması gibi toplumsal değer yargıları fiziksel istismarı artıran etmenlerdendir. Ne yazık ki çocuğu fiziksel olarak yaralamayan ancak bedenine acı veren cezalandırmaların (örn. eline vurma, terlikle poposuna vurma, tokat atma vb.) fiziksel istismar olup olmadığı hâlen tartışılan bir konudur (34).

KAYNAKÇA

1. Organization WH. Report of the consultation on child abuse prevention, 29-31 March 1999, WHO, Geneva. Geneva: World Health Organization; 1999.
2. Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*. 2004;35(2):82-6.
3. Kaplan SJ, Pelcovitz D, Labruna V. Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1999;38(10):1214-22.
4. Yüce M. Çocuğa Kötü Muamele, İhmal ve İstismar. In: Bozkurt A, editor. *Kaplan & Sadock Psikiyatri*
5. Güner Şİ, Güner S, Şahan MH. Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*. 2010;17(3):108-13.
6. Roche AJ, Fortin G, Labbé J, et al. The work of Ambroise Tardieu: The first definitive description of child abuse. *Child abuse & neglect*. 2005;29(4):325-34.
7. Lynch MA. Child abuse before Kempe: An historical literature review. *Child abuse & neglect*. 1985;9(1):7-15.
8. Caffey J. Multiple fractures in the long bones of infants suffering from chronic subdural hematoma. *Am J Roentgenol*. 1946;56:163-74.
9. Kempe CH, Silverman FN, Steele BF, et al. The battered-child syndrome. *C Henry Kempe: A 50 Year Legacy to the Field of Child Abuse and Neglect*: Springer; 2013; p. 23-38.
10. Caffey J. The whiplash shaken infant syndrome: manual shaking by the extremities with whiplash-induced intracranial and intraocular bleedings, linked with residual permanent brain damage and mental retardation. *Pediatrics*. 1974;54(4):396-403.
11. Cilga I. Türkiye'de Çocuk Hakları Çalışmaları. *Cumhuriyet ve Çocuk-2 Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. 1999:506-16.
12. Polat O. İstanbul ve Türkiye genelinde güç koşullardaki çocuklar açısından çocuk haklarının durumu. 1. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler kitabı. *Umut Matbaası, İstanbul*, 2000; 15-36.
13. Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/ Büro Amirliği Kuruluş GvÇY. Resmi Gazete Sayısı: 24372 2001 [Available from: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_diger/emniyetgenel-mudurlugu.pdf].
14. Kanunu ÇK. Kanun Numarası: 5395 2005 [Available from: http://www.insanhaklarisavunuculari.org/ihlal/files/cocuk/cocukkoruma_kanunu.pdf].
15. Association AP. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®): American Psychiatric Pub; 2013.
16. Butchart A, Mikton C. Global status report on violence prevention, 2014. 2014.
17. Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, Van IJzen-doorn MH, et al. Cultural-geographical differences in the occurrence of child physical abuse? A meta-analysis of global prevalence. *International Journal of Psychology*. 2013;48(2):81-94.
18. Pirdehghan A, Vakili M, Rajabzadeh Y, et al. Child abuse and neglect epidemiology in secondary school students of Yazd Province, Iran. *Iranian journal of psychiatry and behavioral sciences*. 2015;9(4).
19. Topbaş M. İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Korumucu Hekimlik Bülteni*. 2004;3(4):76-80.
20. Hillis S, Mercy J, Amobi A. Global prevalence of past-year violence against children: a systematic review and minimum estimates. *Pediatrics*. 2016;137(3):e20154079.
21. UNICEF. Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması özet rapor. Ankara: Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları; 2010.
22. Ulukol B, Kahiloğulları AK, Sethi D. Adverse childhood experiences survey among university students in Turkey; 2014.
23. Özdemir DF. İstismar ve İhmal. In: KARABEKİROĞLU K, editor. *Bebek Ruh Sağlığı (0-4 Yaş) Temel Kitabı*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2012; p. 204-17.
24. Fang X, Fry DA, Brown DS, et al. The burden of child maltreatment in the East Asia and Pacific region. *Child abuse & neglect*. 2015;42:146-62.
25. Christian CW, Abuse CoC, Neglect. The evaluation of suspected child physical abuse. *Pediatrics*. 2015;135(5):e1337-e54.
26. Özdemir DF. Oyun Döneminde İhmal ve İstismar. In: Elvan İŞERİ EG, Yasemin Taş TORUN, editor. *Oyun Dönemi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2018; p. 515-30.
27. Trocmé N, MacLaurin B, Fallon B, et al. Canadian incidence study of reported child abuse and neglect: Final report. Ottawa: Minister of Public Works and Government Services Canada. 2001.
28. Walsh C, MacMillan HL, Jamieson E. The relationship between parental substance abuse and child maltreatment: findings from the Ontario Health Supplement. *Child abuse & neglect*. 2003;27(12):1409-25.
29. Berger LM. Income, family characteristics, and physical violence toward children. *Child abuse & neglect*. 2005;29(2):107-33.
30. Powers JL, Eckenrode J, Jaklitsch B. Maltreatment among runaway and homeless youth. *Child Abuse & Neglect*. 1990;14(1):87-98.
31. Spencer N, Devereux E, Wallace A, et al. Disabling conditions and registration for child abuse and neglect: a population-based study. *Pediatrics*. 2005;116(3):609-13.
32. Runyan DK, Schwab-Reese L, Shankar V. Is the US national decline in child physical abuse attributable to the decline in intimate partner violence and births to adolescent mothers? *International journal on child maltreatment: research, policy and practice*. 2018;1(1):41-9.
33. Edleson JL. The overlap between child maltreatment and woman abuse. *Violence Against Women*. 1999;5(2):134-54.

34. Dağlı FŞ. Fiziksel ceza ve çocuk üzerine etkileri. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*. 2017;11(2).
35. William Bernet MD, Bradley W. Freeman. Child Maltreatment. In: Benjamin J. Sadock VAS, Pedro Ruiz, editor. *Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*. 10: Wolters Kluwer Health, 2017; p. 3828-42.
36. Sadock BJ SV. İstismar ve ihmalle ilişkili sorunlar. *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry*. Ankara: Güneş Kitabevi, 2005; p. 370-6.
37. Abuse CoC, Neglect. Guidelines for the evaluation of sexual abuse of children: subject review. *Pediatrics*. 1999;103(1):186-91.
38. Allen JG. The spectrum of accuracy in memories of childhood trauma. *Harvard review of psychiatry*. 1995;3(2):84-95.
39. Lewis M. Memory and psychoanalysis: A new look at infantile amnesia and transference. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1995;34(4):405-17.
40. Şahin F. Fiziksel İstismar. In: Çetin FÇ, editor. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2008; p. 462-9.
41. Bernet W. Practice parameters for the forensic evaluation of children and adolescents who may have been physically or sexually abused. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1997;36(10):37S-56S.
42. Christian CW, Block R. Abusive head trauma in infants and children. *Pediatrics*. 2009;123(5):1409-11.
43. Johnson CF. Inflicted injury versus accidental injury. *Pediatric Clinics of North America*. 1990;37(4):791-814.
44. Koç F, Halıcıoğlu O, Akış S. Hangi Bulgular Fiziksel İstismarı Düşündürür? *Journal of Pediatric Research*. 2014;1(1):1-5.
45. Loder RT, Bookout C. Fracture patterns in battered children. *Journal of orthopaedic trauma*. 1991;5(4):428-33.
46. Ayvaz M, Aksoy MC. Çocuk istismarı ve ihmali: ortopedik yönleri. *Acta Medica*. 2004;35(1):27-33.
47. Pelcovitz D, Kaplan S, Goldenberg B, et al. Post-traumatic stress disorder in physically abused adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 1994;33(3):305-12.
48. Taşar MA, Şahin F, Polat S, et al. Sarsılmış bebek sendromu önleme programının uzun dönem sonuçları: Türkiye deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi*. 2014;49(3):203-9.
49. İnce G, Olgaç Dünder N, Çavuşoğlu D, et al. Sarsılmış Bebek Sendromu Olgusu. *İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*. 2014;24(3):207-10.
50. Miller D, Barnes P, Miller M. The significance of macrocephaly or enlarging head circumference in infants with the triad: further evidence of mimics of shaken baby syndrome. *The American journal of forensic medicine and pathology*. 2015;36(2):111.
51. Connell-Carrick K. Child abuse and neglect. *The Wiley-Blackwell Handbook of Infant Development*. 2010;2:165-91.
52. Dias MS, Smith K, Deguehery K, et al. Preventing abusive head trauma among infants and young children: a hospital-based, parent education program. *Pediatrics*. 2005;115(4):e470-e7.
53. Meadow R. Different interpretations of Munchausen syndrome by proxy. *Child abuse & neglect*. 2002;26(5):501-8.
54. Schreier HA. Munchausen by proxy. Current problems in pediatric and adolescent health care. 2004;34(3):126-43.
55. Sharif I. Munchausen syndrome by proxy. *Pediatrics in review*. 2004;25(6):215-6.
56. Sheridan MS. The deceit continues: an updated literature review of Munchausen syndrome by proxy. *Child abuse & neglect*. 2003;27(4):431-51.
57. Larcher V. Non-accidental injury. *Hospital medicine*. 2004;65(6):365-8.
58. Tümer A, Odabaşı A, Özdemir D, et al. Çocuk İstismarının Ağır Bir Türü: Bakım Veren Yapay Bozukluğu'na (Munchausen By Proxy Sendromu) Hukuki ve Tıbbi Bakış.. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. 2015(6):581-608.
59. Meadow R. ABC of child abuse. Munchausen syndrome by proxy. *BMJ: British Medical Journal*. 1989;299(6693):248.
60. Ozdemir DE, Yalçın SS, Akgül S, et al. Munchausen by proxy syndrome: a case series study from Turkey. *Journal of Family Violence*. 2015;30(5):661-71.
61. Özdemir DE, Gökler B, Evinc Ş, et al. Paylaşılmış Ailesel Psikoz Kapsamında Bir "Bakım Veren Yapay Bozukluğu" Olgusu. *Türk Psikiyatri Derg* 2013; 24: 275. 2013;279.
62. Criddle L. Monsters in the closet: Munchausen syndrome by proxy. *Critical care nurse*. 2010;30(6):46-55.
63. Lupariello F, Coppo E, Cavecchia I, et al. Differential diagnosis between physical maltreatment and cupping practices in a suspected child abuse case. *Forensic Science, Medicine and Pathology*. 2019;1-3.
64. Pomeranz ES. Child abuse and conditions that mimic it. *Pediatric Clinics*. 2018;65(6):1135-50.
65. Hajiaghameh M, Lan IS, Christian CW, et al. Infant skull fracture risk for low height falls. *International journal of legal medicine*. 2019;133(3):847-62.
66. Zeanah CH, Humphreys KL. Child abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2018;57(9):637-44.
67. Çak T. Stres ve bebeğe etkileri. In: Karabekiroğlu K, editor. *Bebek ruh sağlığı (0-4 yaş) temel kitabı*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2012; p. 167-78.
68. Yang B-Z, Zhang H, Ge W, et al. Child abuse and epigenetic mechanisms of disease risk. *American journal of preventive medicine*. 2013;44(2):101-7.
69. Dubowitz H, Papas MA, Black MM, et al. Child neglect: Outcomes in high-risk urban preschoolers. *Pediatrics*. 2002;109(6):1100-7.
70. Legano L, McHugh MT, Palusci VJ. Child abuse and neglect. Current problems in pediatric and adolescent health care. 2009;39(2):31. e1-. e26.
71. Erickson MF, Egeland B. Child neglect. *The APSAC handbook on child maltreatment*. 2002;2:3-20.
72. Teicher MH, Andersen SL, Polcari A, et al. Developmental neurobiology of childhood stress and trauma. *Psychiatric Clinics of North America*. 2002;25(2):397-426.
73. Kılıç A, Özçetin M. Çocuk İstismarı ve İhmalini Önlemede Kanıtı Dayalı Yaklaşımlar. *Firat Tıp Dergisi*. 2018;23(3).

74. Syed SA, Cranshaw M, Nemeroff CB. Child abuse and neglect: stress responsivity and resilience. *Stress Resilience*: Elsevier; 2020. p. 181-96.
75. Barnett D, Ganiban J, Cicchetti D. Chapter V. Maltreatment, negative expressivity, and the development of type D attachments from 12 to 24 months of Age. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 1999;64(3):97-118.
76. Van Ijzendoorn MH, Schuengel C, Bakermans-Kranenburg MJ. Disorganized attachment in early childhood: Meta-analysis of precursors, concomitants, and sequelae. *Development and psychopathology*. 1999;11(2):225-50.
77. Özdemir DF. İstismar ve ihmâl. In: Karabekiroğlu K, editor. *Bebek ruh sağlığı (0-4 yaş) temel kitabı*. Ankara: Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, 2012; p. 204-17.
78. White P, Ferszt G. Exploration of nurse practitioner practice with clients who are grieving. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*. 2009;21(4):231-40.
79. Rees C. Understanding emotional abuse. *Archives of disease in childhood*. 2010;95(1):59-67.
80. Kaplow JB, Howell KH, Layne CM. Do circumstances of the death matter? Identifying socioenvironmental risks for grief-related psychopathology in bereaved youth. *Journal of Traumatic Stress*. 2014;27(1):42-9.
81. Glaser D. Child abuse and neglect and the brain—a review. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*. 2000;41(1):97-116.
82. Turner HA, Shattuck A, Finkelhor D, Hamby S. Effects of poly-victimization on adolescent social support, self-concept, and psychological distress. *Journal of interpersonal violence*. 2017;32(5):755-80.
83. Yıldız E, Tanrıverdi D. Child neglect and abuse: a global glimpse within the framework of evidence perspective. *International nursing review*. 2018;65(3):370-80.
84. De Sanctis VA, Nomura Y, Newcorn JH, et al. Childhood maltreatment and conduct disorder: Independent predictors of criminal outcomes in ADHD youth. *Child Abuse & Neglect*. 2012;36(11-12):782-9.
85. Kent A, Waller G. Childhood emotional abuse and eating psychopathology. *Clinical psychology review*. 2000;20(7):887-903.
86. van Harmelen A-L, de Jong PJ, Glashouwer KA, et al. Child abuse and negative explicit and automatic self-associations: The cognitive scars of emotional maltreatment. *Behaviour Research and Therapy*. 2010;48(6):486-94.
87. McElroy EM, Rodriguez CM. Mothers of children with externalizing behavior problems: Cognitive risk factors for abuse potential and discipline style and practices. *Child abuse & neglect*. 2008;32(8):774-84.
88. Şahin F. Fiziksel istismar. In: Çetin FÇ, editor. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları; 2008.
89. da Silva Ferreira GC, Crippa JA, de Lima Osório F. Facial emotion processing and recognition among maltreated children: a systematic literature review. *Frontiers in psychology*. 2014;5:1460.
90. Kristman-Valente A, Wells EA. The role of gender in the association between child maltreatment and substance use behavior: A systematic review of longitudinal research from 1995 to 2011. *Substance Use & Misuse*. 2013;48(8):645-60.
91. Fry D, McCoy A, Swales D. The consequences of maltreatment on children's lives: a systematic review of data from the East Asia and Pacific Region. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2012;13(4):209-33.
92. Dhingra K, Boduszek D, Sharratt K. Victimization profiles, non-suicidal self-injury, suicide attempt, and post-traumatic stress disorder symptomology: application of latent class analysis. *Journal of interpersonal violence*. 2016;31(14):2412-29.
93. Fossati A, Madeddu F, Maffei C. Borderline personality disorder and childhood sexual abuse: a meta-analytic study. *Journal of personality disorders*. 1999;13(3):268-80.
94. Walrath C, Ybarra M, Holden EW, et al. Children with reported histories of sexual abuse: utilizing multiple perspectives to understand clinical and psychosocial profiles. *Child abuse & neglect*. 2003;27(5):509-24.
95. Felitti VJ, Anda RE, Nordenberg D, et al. Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*. 2019;56(6):774-86.
96. Afifi TO, Brownridge DA, Cox BJ, et al. Physical punishment, childhood abuse and psychiatric disorders. *Child abuse & neglect*. 2006;30(10):1093-103.
97. Hardt J, Sidor A, Nickel R, et al. Childhood adversities and suicide attempts: a retrospective study. *Journal of Family Violence*. 2008;23(8):713-8.
98. Nemeroff CB. Paradise lost: the neurobiological and clinical consequences of child abuse and neglect. *Neuron*. 2016;89(5):892-909.
99. Humphreys KL, Miron D, McLaughlin KA, et al. Foster care promotes adaptive functioning in early adolescence among children who experienced severe, early deprivation. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2018;59(7):811-21.
100. Brown DS, Fang X, Florence CS. Medical costs attributable to child maltreatment: A systematic review of short-and long-term effects. *American journal of preventive medicine*. 2011;41(6):627-35.
101. Chen M, Chan KL. Effects of parenting programs on child maltreatment prevention: A meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*. 2016;17(1):88-104.
102. Vlahovicova K, Melendez-Torres G, Leijten P, et al. Parenting programs for the prevention of child physical abuse recurrence: a systematic review and meta-analysis. *Clinical child and family psychology review*. 2017;20(3):351-65.